

بایستگیها در تولید بسته‌های آموزش مهارت‌های زبانی برای گوشوران زبان دوم، بررسی موردی دو نمونه «صدی الحیاة» و «العربیة للناشئين»

دکتر حامد صدقی*
دکتر سید عدنان اشکوری**
دکتر رضا غفار ثمر***
سهیلا محسنی نژاد****

چکیده

فراگیری زبان عربی به عنوان زبان فرهنگ اسلامی و نیز زبان ارتباطی میان گوشوران این زبان سبب شده است که مراکز دانشگاهی و مؤسسات آموزشی در ایران به برگزاری دوره‌های آموزش این زبان و در نتیجه به کارگیری مواد و بسته‌های آموزشی و کمک آموزشی پردازند. هر یک از این بسته‌ها بر اساس هدف یا اهدافی که پدیدآورندگان آن از آنها داشته‌اند، ویژگی‌هایی از نظر حجم، ساختار، محتوا، الگو و پیوستها دارند. میزان کارآمدی هر یک از این بسته‌ها به طور مستقیم با هر یک از عناصر اشاره شده همبستگی دارد. علاوه بر آنکه عناصر فرهنگی، هنری و روان‌شناختی نیز در این فرایند نقش برجسته‌ای دارند، برقراری نسبت همسویی میان ارکان آموزش که از آن به الگو یا روش یاد شده و بستر تبادل محتوا میان آموزگار و آموختگار به شمار می‌آید، در افزایش راندمان آموزشی اهمیت بسزایی دارند. همچنین توجه به نسبت میان زبان اصلی و زبان دوم فراگیر در طراحی این الگو کار اساسی محسوب می‌شود. پژوهش حاضر برای نشان دادن میزان تأثیر این عناصر، به بررسی مقایسه‌ای دو بسته آموزشی بومی و خارجی «صدی الحیاة» و «العربیة للناشئين» که هر دو در دانشگاه‌های ایران به عنوان کتاب آموزشی استفاده می‌شود، با هدف ارائه شاخصهای افزایش کارآمدی بسته‌های آموزشی مهارت‌های زبان عربی پرداخته است.

واژه‌های کلیدی

بسته آموزشی، زبان دوم، مهارت‌های زبانی، صدی الحیاة، العربیة للناشئين.

* استاد دانشگاه خوارزمی (Sedghi@khu.ac.ir)

** استادیار دانشگاه خوارزمی (eshkevari@tmu.ac.ir)

*** استادیار دانشگاه تربیت مدرس (rgsamarr@modares.ac.ir)

**** دانشجوی دکتری رشته زبان و ادبیات عربی دانشگاه خوارزمی (smohseny1967@yahoo.com)

تاریخ پذیرش: ۹۲/۴/۱

تاریخ دریافت: ۹۲/۳/۱

مقدمه

امروزه یادگیری زبان در مراکز آموزش زبان به یک امر رقابتی تبدیل شده است، و گسترش روشهای تدریس زبان دوم مسئله‌ای ضروری است که در بهترین روشها، یادگیرنده مشتاق یادگیری و دریافت آسان و ساده این زبان می‌گردد. متأسفانه با بررسی کتب درسی آموزش زبان عربی درمی‌یابیم که برنامه‌های درسی از روشهای قدیمی پیروی می‌کند و کتابهای درسی دانشگاهی نیز همچنان از منابع قدیمی استفاده می‌کند که منسوخ شده است، یا اینکه بعضی از روشها بر اساس الفاظ قرآن وضع شده است، از این رو زبان آموز پس از پایان دوره متوسطه قادر نیست یک جمله درباره خود و محیط پیرامون به زبان عربی بگوید.

از آنجا که آموزش زبان عربی به گویشوران سایر زبانها هنوز به تجربه، پژوهش، فعالیت، کتاب و تألیف نیاز دارد، تلاشهای بسیاری برای تألیف بسته‌های علمی در زمینه آموزش زبان عربی در کشورهای عربی و جمهوری اسلامی ایران صورت گرفته است. پذیرش اهمیت کتاب در این زمینه امری اجتناب‌ناپذیر است و کتاب از جایگاه منحصر به فردی در آموزش برخوردار است و فرایند آموزش با هر روش، نوع، ماده و محتوا تا حد زیادی مبتنی بر کتاب آموزشی است، زیرا منبع مهمی است که مدرس و زبان‌آموز از آن استفاده می‌کنند و ترجمه‌های زنده از محتوای علمی برنامه درسی محسوب می‌شود، همچنین کیفیت کتاب از مهم‌ترین اموری است که توجه مسئولان محتوا، ماده آموزشی و روش تدریس را به خود اختصاص داده است، از این رو انتخاب کتاب یا بسته‌های آموزشی مناسب ماده درسی دارای اهمیت است.

و از سوی دیگر فعالیتهای بسیاری در این زمینه به ویژه در سالهای اخیر انجام شده است، و با وجود تلاشهای فراوانی که در عرصه آموزش زبان عربی به صورت فردی و یا سازمان‌یافته در مراکز علمی، آموزشی و پژوهشی صورت می‌گیرد، فقدان سامانه مناسب گردآوری اطلاعات این منابع و معرفی شایسته آن، موجب شد در موارد فراوانی علاقه‌مندان با دستاوردهای پژوهشی همکاران خود آشنا نشده و از آنها استفاده نکنند (فکری، ۱۳۹۰: ۱۷۵).

تألیف مجموعه‌های آموزشی چه در داخل کشورهای عربی و چه در خارج از آنها مشکلات و معایب خاصی دارد، برای مثال مهم‌ترین معایب کتابهایی که در داخل کشورهای عربی تألیف شده است عبارت‌اند از:

- بیشتر آنها سنتی است.

- تمرکز بر جنبه دینی و بی‌توجهی به جنبه زبانی.

- تأثیرپذیری گسترده از روش‌های آموزش زبان عربی به عرب‌زبانان.
- فقدان پیوسته‌های کتاب مانند راهنمای معلم و لوح فشرده.
- تسلط تفسیرهای فردی بر آنها (الفوزان، ۲۰۰۹م: ۳۰).
- از جمله معایب کتاب‌های تألیف شده در خارج از کشورهای عربی:
- نگاه تحقیرآمیز به زبان و فرهنگ عربی.
- استفاده از زبان میانی (مادری).
- نوشتن حروف به زبان لاتین.
- زیاده‌روی در تحلیل زبانی - صرفی.
- فراوانی اشتباه‌های زبانی و چایی.
- شدت تأثیر زبان مادری (همان).

با توجه به آنچه گفته شد در راستای بهسازی کیفیت کتاب یا بسته‌های آموزشی زبان دوم، در این پژوهش به بررسی محتوایی دو بسته مشهور «العربیة للناشئين» و «صدی الحیاة» در آموزش زبان عربی می‌پردازیم که اولی را آموزشگاه زبان عربی دانشگاه ریاض در دهه هشتاد و دومین مجموعه را کانون زبان ایران در دهه اول قرن بیست و یکم منتشر کردند. علت اینکه این دو بسته انتخاب شد، تشابه آنها در بعضی از نکات است که مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از:

۱. تألیف هر دو مجموعه به منظور آموزش به گویشوران سایر زبانها.
۲. هر دو بسته از سوی دانشگاه تألیف نشده، بلکه مؤسسات تخصصی زبان در آموزش زبان دوم به گویشوران سایر زبانها آن را تألیف نموده‌اند.
۳. تأکید دو بسته بر پیروی از روش تلفیق مهارت‌های چهارگانه شنیدن، گفتن، خواندن، و نوشتن با تمرکز بر اصل ارتباطی.
۴. مشابهت ساختار دو بسته از نظر گفتگو، متون و تمرینها.
۵. تشکیل هر یک از بسته‌ها از دوازده سطح.
۶. برخورداری هر دو بسته از تمرینهای زیاد برای زبان‌آموزان.
۷. مشابهت دو بسته در برخورداری از پیوسته‌های آموزش مانند راهنمای معلم و نوارهای صوتی.
۸. هر دو مجموعه را گروهی از معلمان زبان عربی تألیف کرده‌اند و محدود به تجربه فرد واحد نیست، بلکه متشکل از تجارب و بهترین گزینه‌هاست. با این دیدگاه، این پژوهش می‌کوشد به پرسشهای زیر پاسخ دهد:

۱. معیارها و استانداردهای مناسب برای یک کتاب مطلوب زبان کدام است؟
  ۲. نقاط ضعف و قوت مجموعه‌های «العربیة للناشئين» و «صدی الحیاة» چیست؟
  ۳. کدام‌یک از این دو مجموعه به اهداف مورد نظر، معیارها و استانداردهای مناسب در کتاب مطلوب آموزش زبان عربی نزدیک‌تر و با زبان و فرهنگ دیگر گویشوران سازگاری بیشتری دارد، اهداف آموزشی را بیشتر تحقق می‌بخشد و در نتیجه به تحقق اهداف آموزشی نزدیک‌تر است؟
- بر این اساس پژوهش پیش رو شامل مباحث زیر است:
۱. شاخصها و معیارهای مهم کتاب مطلوب در زمینه آموزش زبان به گویشوران سایر زبانها.

۲. معرفی مجموعه «العربیة للناشئين» و «صدی الحیاة».

۳. ارزیابی مشخصه‌ها و معیارهای دو مجموعه.

۴. بیان نقاط ضعف و قوت هر دو مجموعه.

۵. نتیجه‌گیری.

این مقاله سعی دارد به روش توصیفی - تحلیلی و بر اساس معیارهای ذکر شده در کتابهای تربیتی آموزشی به اهداف ذکر شده برسد.

۱. شاخصها و معیارهای مهم کتاب مطلوب در زمینه آموزش زبان به گویشوران سایر زبانها

هر علمی نیازمند معیارهای نقد و ارزیابی است و کتابهای درسی نیز دارای معیارهای خاص تألیف و چاپ است و نکته مهم ارزیابی آنها براساس معیارهای خاص خود است (میرحاجی، ۱۳۸۸م: ۱۴۲).

مؤلفان، استانداردهای بسیاری در این زمینه استخراج کرده‌اند که الهام گرفته از سؤاها و پیشنهادهایی است که معلمان در این عرصه ارائه کرده‌اند. به طور کلی مشاهده می‌کنیم که چک‌لیستهای بسیاری از جمله چک‌لیست کندلین و برین (Candin&Breen, 1979)، ریورز (Rivers, 1981)، اسکرسو (Skierso, 1991)، لازار (Lazar, 1993) و بسیاری از چک‌لیستها وجود دارد که در ارزیابی استانداردهای عمومی کتابهای درسی نقش داشته است. در این زمینه چک‌لیست کامل و تلفیقی تهیه و هفت معیار اساسی برای ارزیابی کتابهای درسی ارائه شد که هر یک از معیارها دارای نکات فرعی بسیاری است که تعداد آن به ۸۶ معیار می‌رسد (رشیدی، ۱۳۸۸: ۳۰-۳۳). از مهم‌ترین این

معیارها عبارت‌اند از:

- (۱) شکل فنی کتاب، (۲) اهداف کتاب، (۳) موضوع کتاب، (۴) روش تدریس کتاب، (۵) تمرینات کتاب، (۶) شکل ظاهری و کلی کتاب، (۷) کتاب راهنمای معلم (همان).
- عبدالرحمن الفوزان معیارهای بسیاری برای کتاب مطلوب معرفی می‌کند که می‌توان آن را به هشت معیار اصلی و ۱۷۷ معیار فرعی تقسیم کرد، معیارهای اصلی عبارت‌اند از:
- (۱) اصول کلی کتاب، (۲) بررسی صداها، (۳) بررسی واژگان، (۴) بررسی ترکیبات، (۵) بررسی مهارتها، (۶) بررسی مسائل فرهنگی، (۷) بررسی فعالیتها، تمرینها و ارزیابی، (۸) کتاب معلم (الفوزان، ۲۰۰۹م: ۴۶-۵۵).

در این پژوهش به بیان همه معیارهای فرعی نمی‌پردازیم، از این رو این مجموعه‌ها را به چهار معیار اصلی درباره ویژگیهای کتاب مطلوب در آموزش زبان به گویشوران سایر زبانها خلاصه کردیم:

اول) اصول کلی و تولید کتاب.

دوم) محتوای کتاب از نظر واژگان، ترکیبها، گفتگو، متون، مهارت‌های زبانی، و فرهنگ عربی اسلامی.

سوم) تمرینهای زبانی (همان).

و معیار چهارم یا معیارهای عمومی که به آن اضافه کردیم عبارت‌اند از:

۱. پیوسته‌های کتاب.
۲. سایت الکترونیکی آن.
۳. همسویی متون و گفتگوها با عصر حاضر.
۴. تناسب موضوعها، گفتگوها و متون با فرهنگ زبان مادری.

۲. معرفی مجموعه «العربية للناشئين» و «صدى الحياة»

جدول ۱ معرفی دو بسته آموزشی

عوامل	بسته اول	بسته دوم
بسته آموزشی	العربية للناشئين	صدى الحياة
مؤلف	محمود اسماعيل صيني ناصر مصطفى عبدالعزيز مختار الطاهر حسين	مسعود فكرى وهيتت تأليف شش نفره
ناشر	مؤسسه آموزش زبان عربی در دانشگاه رياض	كانون زبان ايران وابسته به وزارت آموزش و پرورش
سال و محل نشر	۱۹۸۳م، عربستان سعودی، رياض	۲۰۰۳م، جمهوری اسلامی ایران، تهران

۲-۱ معرفی مجموعه «العربیة للناشئين»

اول) توضیح کتاب زبان آموز

۱. هدف کتاب تلفیق مهارت‌های چهارگانه زبان (شنیدن، گفتن، خواندن، و نوشتن) با تأکید بر جنبه شفاهی^۱ و توجه به زبان عربی با عنایت به الفاظ فرهنگ اسلامی تا دانشجویان بتوانند زبان را در سطح صداها، حروف، الفاظ و ترکیبات به کار برند.

۲. این بسته در ۱۹۸۳م^۲ و با مشارکت سه تن از اساتید مؤسسه، تألیف شده است که عبارت‌اند از: محمود اسماعیل صینی، ناصف مصطفی عبدالعزیز و مختار الطاهر حسین.

۳. این بسته شامل دوازده کتاب است؛ شش کتاب مخصوص زبان آموز، و شش کتاب مخصوص معلم، هر کتاب شامل دو مرحله است. کتاب اول دارای دو سطح اول و دوم، کتاب دوم دارای دو سطح سوم و چهارم و سایر کتابها به همین شکل ... بدین ترتیب بسته دربردارنده دوازده مرحله در شش کتاب آموزشی است.

۴. هر کتاب شامل پنج بخش و هر بخش از شش درس تشکیل شده است. هر درس شامل گفتگو، متن قرائت و تمرینات خاص آن است در مجموع کل کتاب شامل سی درس می‌باشد.

۵. سطح چهارم و پنجم دربردارنده موضوعات نحوی است؛ زیرا زبان آموز آموزش نحو عربی را به طور منظم از بخش چهارم آغاز و در بخش پنجم تمام می‌کند (عبدالرحمن السعدی و عبدالوهاب زکریا، ۲۰۱۱: ۵۰۶).

۶. زمان پیشنهادی برای هر درس ۴۰ دقیقه در هر جلسه است، و هر کتاب در دو سطح و یک‌سال تحصیلی یا دو ترم تحصیلی تدریس و در طول سی هفته و هر هفته ۴ جلسه آموزش داده می‌شود (صینی و دیگران، کتاب معلم، ۱۹۸۳: ح).

۷. این مجموعه از کتابهای آموزش زبان عربی به گویشوران سایر زبانها برای نوجوانان (گروه سنی ۱۱-۱۷) تهیه شده است (همان: ه).

۸. تنوع تمرینات در این کتاب (تمرین صداها و حروف)، مطالعه، نحو و واژگان، ارقام و اعداد، تمرین ارتباط، تمرین بیان و نوشتن، بازیهای زبانی که هر یک برای تحقق اهداف تعریف شده اختصاص داده شده است.

۱. شبکه صدای عربی مشاهده شود، ۵ ژوئن ۲۰۰۸. www.voicefanbic.net.

۲. «العربیة للناشئين» روش تکامل یافته آموزش زبان عربی به گویشوران سایر زبانها، ج ۲، مکه مکرمه، دانشگاه ملک سعود، چاپ اول، ۱۹۸۳.

دوم) توضیح کتاب معلم

۱. هدف این کتاب راهنمایی معلم به راه‌های مناسب برای تدریس مطلب ارائه شده در کتاب زبان آموز و دربردارنده توضیحاتی برای برنامه‌های پیشنهادی است که در هر یک از دروس و اجرای تمرینات زبانی استفاده می‌شود. (همان: ز)

۲. کتاب معلم شامل تمامی گفتگوها و آموزش داستانها همراه با روش تدریس گام به گام آن به ویژه در مرحله شفاهی، در بخش اول است. کتاب زبان آموز فاقد این بخش است.

۳. کتاب به گونه‌ای طراحی شده که درس به درس و صفحه به صفحه با کتاب زبان آموز برابر است، صفحه‌ای خاص از کتاب زبان آموز به صورت کوچک در بالای صفحه کتاب معلم قرار داده شده است که دربردارنده تمامی مراحل خاص هر درس و تمرین است.

۲-۲ معرفی مجموعه «صدی الحیاة»

اول) توضیح کتاب زبان آموز

۱. هدف بسته آموزشی تلفیق مهارت‌های چهارگانه زبان (شنیدن، گفتن، خواندن و نوشتن) است. این بسته به آموزش مهارت‌های چهارگانه زبان در سطوح پایه (اساسی)، مقدماتی (تمهیدی)، متوسطه (متوسطه) و پیشرفته (عالیه) می‌پردازد و میزان اهمیت این مراحل با توجه به اولویت آنها متفاوت است.

- تمرکز بر تمرینها در آموزش به منظور تثبیت آنها در ذهن زبان آموز.

- افزایش قدرت زبان آموز در یادگیری زبان عربی به وسیله رویکرد ارتباطی؛ به

عبارت دیگر یادگیری حقیقی در جایگاههای زندگی طبیعی.

۲. این بسته در سال ۱۳۸۳ و به وسیله دکتر مسعود فکری و گروه مؤلفان متشکل از

اساتید دانشگاه از جمله علی انصارشهری، شکوفه تواضعی، فیروز سبک‌روح، محمدجواد صادقی معجد و دیگران تألیف شده است.

۳. کتاب پایه شامل ده درس، مرحله مقدماتی هشت درس و مرحله متوسطه و

پیشرفته هفت درس است. هر یک از دروس دربردارنده واژگان، گفتگو، متن خواندنی، و شرح قواعد است.

۴. شیوه آموزشی «صدی الحیاة» بر اصل ارتباطی استوار است، به گونه‌ای که زبان

بر اساس موقعیتهای طبیعی در زندگی آموزش داده می‌شود و از موقعیتهای غیر کاربردی در زندگی پرهیز می‌شود. این همان اسلوب مورد استفاده در روشهای جدید است.

۵. اجزاء و عناصر زبان به گونه‌ای با هم ارتباط یافته‌اند که زبان از ارتباط و انسجام عناصر خود شکل می‌گیرد، این عناصر شامل واژگان، اصطلاحات، تعابیر، گفتگوها، متون، و قواعد است.

۶. بسته «صدی الحیة» بر تمرینهای فشرده در هر درس متمرکز است، بنابراین آموزش بر انتقال معلومات و تثبیت آن در ذهن از طریق آموزش و تمرین استوار است. (فکری، ۱۳۹۰)

۷. زمان پیشنهادی برای تدریس این کتاب، هر هفته ۲ جلسه و هر جلسه ۱۰۰ دقیقه است، به عبارت دیگر ۲۰۰ دقیقه در هفته و هر کتاب در یک ترم تحصیلی تدریس می‌شود. (فکری، کتاب المعلم، ۱۳۸۸: ۲۳)

۸. تدریس ۱۳ سطح، سه سال و نیم به طول می‌انجامد؛ با توجه به اینکه هر چهار سطح در یک سال تدریس می‌شود.

۹. گروه سنی این بسته مشخص نشده است. معمولاً افراد پس از پایان دوره دبیرستان به یادگیری مکالمه عربی می‌پردازند؛ از این رو افرادی که یادگیری این بسته را آغاز می‌کنند ۱۸ سال یا بیشتر دارند.

دوم) توضیح کتاب معلم

۱. هدف، راهنمایی معلم در شیوه تدریس کتاب زبان آموز بر اساس گامهای پیشنهادی برای تدریس هر درس است.

۲. کتاب معلم دربردارنده هدف و روش تدریس هر یک از عناصر زبان از جمله واژگان، گفتگو، متون و قواعد است.

۳. این کتاب شامل همه تکالیف و تمریناتی است که زبان آموز باید در کلاس انجام دهد.

۳. ارزیابی بسته‌های «العربیة للناشئين» و «صدی الحیة»

در این قسمت به بیان معیارهای چهار معیار اصلی درباره ویژگیهای کتاب خوب، و بررسی مقایسه‌ای دو بسته آموزشی بومی و خارجی در آموزش زبان به گویشوران سایر زبانها می‌پردازیم:

اول) اصول کلی و تولید کتاب
جدول ۲ اصول کلی و تولید کتاب

موارد ارزیابی	العربیة للناشئين	صدی الحیاة
تناسب حجم کتاب	حجم الکتاب: طول × عرض × قطر $۱۷ \times ۱۵ \times ۱۱$ سانتیمتر	حجم الکتاب: طول × عرض × قطر $۲۲ \times ۲۲ \times ۲۷$ سانتیمتر
تناسب تعداد صفحات با سطح کتاب	حجم کتاب کوچک و قطر آن بزرگ (متوسط) هر کتاب مختص دو ترم تحصیلی و تعداد صفحات آن ۲۱۳ است. صفحه است. (متوسط)	حجم کتاب و قطر آن مناسب (خوب) هر ترم تحصیلی دارای یک کتاب و با تعداد صفحات ۱۲۵ است. بهتر است هر کتاب مختص یک ترم باشد. (خوب)
تناسب تعداد جلسات و مدت زمان	هر هفته سه جلسه و هر جلسه ۴۵ دقیقه است. (خوب)	هر هفته دو جلسه و هر جلسه ۱۰۰ دقیقه می‌باشد، زمان کلاس طولانی است. (متوسط)
تناسب ماده آموزشی با زبان آموزان	گروه سنی بین ۱۷-۱۱ مشخص شده است. دشواری بعضی از موضوعات در مراحل بالاتر مانند الرجولة فی الاسلام، الجاحظ (صینی و دیگران، کتاب التلمیذ ۱۱ و ۱۲) (خوب)	عدم تعیین گروه سنی، دشوار بودن بعضی از متون در مرحله متوسطه (فکری، صدی الحیاة المتوسطة ۳، ۱۹۸۳ م).
وجود اشتباهات چاپی در کتاب	به ندرت دارای اشتباهات چاپی: برای مثال هوایتی، هویتی نوشته شده است: و هوایتی صحیح است. (صینی و دیگران، کتاب التلمیذ، ۱ و ۱۲) و اشتیری، شتری نوشته شده است و اشتیری صحیح است (همان، ۳، ۱۹۵). (خوب)	دارای اشتباهات چاپی فراوان، برای مثال در مرحله تمهیدیه ۲، اشتباهات بسیاری وجود دارد در صفحه ۱۸ سطر ۸ کذءلک آمده که کذءلک صحیح است و در سطر ۱۱ اینما که اینها صحیح است (فکری، ۲۰۰۳، ۱۱ و ۱۸) و در مرحله متوسطه اصفحه ۱، در مقدمه، شهرت که شهرت صحیح است (همان، ۱). (ضمیف)

مورد ارزیابی	العربية للناشئين
اعراب گذاری صحیح کلمات	اشباهی در اعراب گذاری کلمات مشاهده نشده است. (خوب)
برخورداری از مقدمه مفصل	بسته مقدمه کامل در سطح اول دارد. (خوب)
برخورداری از فهرست واژگان و ترکیبات	فقط دارای فهرست ترکیبات است و فهرست واژگان ندارد. (متوسط)
تناسب رنگها و وضوح تصاویر	تصاویر بسیار کوچک، مبهم و سیاه - سفید است. (ضعیف)
تناسب تصاویر با ارزشهای اسلامی	دارای تصاویر زیادی درباره مراسم دینی از جمله رفتن به مسجد، ماه رمضان، وجود تصاویر دختران با حجاب اسلامی (صینی و آخرون، ج ۴: ۱۲۳-۲۱۸) (خوب)
صدی الحیاة	دارای اشتباهات اعراب گذاری فراوان، برای مثال: مرحله متوسطه ۳، صفحه ۳۱، سطر ۱؛ و صفحه ۱۱۸، اثر مرض که اثر مرض صحیح است و صفحه ۸۲، سطر ۶، بفضل که بفضل صحیح است. (صابری، ۱۳۸۵: ۸۳) (ضعیف)
بسته مقدمه کامل و مفصل دارد. (خوب)	شامل فهرست واژگان و ترکیبات در ابتدای گفتگو و برخورداردی از واژه نامه «ندی الحیاة» برای همه واژگان (فکری، ندی الحیاة، ۲۰۰۹) (خوب)
تصاویر رنگی و واقعی است، دارای نقاشیهای کارتونی، در همه صفحات تصاویری وجود دارد که بیانگر گفتگوها و متون خواننده شده است. (خوب)	تصاویر با فرهنگ ایرانی و اسلامی تناسب دارد، وجود تصاویر زنان با حجاب اسلامی. با وجود اینکه تصاویر از محیطهای عربی گرفته شده که به حجاب مقید نیستند (فکری، المرحلة المتوسطة ۳، ۱۳۸۳: ۷۶ و ۷۲ و ۱۱۲) (خوب)

دوم) محتوای کتاب از نظر واژگان، ترکیبات نحوی، گفتگوها، متون و مهارت‌های زبانی
 جدول ۳ محتوای کتاب از نظر واژگان، ترکیبات نحوی، گفتگوها، متون و مهارت‌های زبانی

موارد ارزیابی	العربية للناشئين	صدی الحیاة
تعداد متناسب واژگان جدید	واژگان به صورت مجزا ذکر نشده بلکه در متن گفتگوها بیان شده است.	واژگان در فهرستی مجزا در ابتدای هر درس بیان شده است. تعداد زیاد واژگان در بعضی از درسها و کم بودن آن در سایر درسها در مرحله متوسطه ۳ صفحه ۵۶ تعداد واژگان ۲۴ کلمه است. و در صفحه ۷۴ تعداد واژگان ۸ کلمه است (فکری، کتاب الطالب ۳، ۱۳۸۳). (متوسط)
در یک درس	واژگان در مقایسه با تعداد مراحل کم است. لازم است زبان آموز بعد از آموزش کل سطوح حدود ۳۰۰۰ کلمه بیاموزد، اما ذخیره واژگان زبان آموز از ۱۵۰۰ کلمه بیشتر نمی‌شود. (ضعیف)	کاربرد ترکیبات در تمرینهای تبدیل و جایگزینی (فکری، المرحلة التمهيدية ۱، ۱۳۸۳م: ۳۴ و ۳۵).
آموزش کاربردی ترکیبات	کاربرد ترکیبات در تمرینهای تبدیل و جایگزینی و ساخت سؤال (صینی و دیگران، مرحله کتاب زبان/موز، ۱۹۸۳: ۳۴ و ۱۲۸ و ۹۶). (خوب)	در ابتدا بر اصل ارتباطی، و دو مهارت شنیدن و گفتگو یا مکالمه به عنوان عوامل مهم کمکی در ایجاد ارتباط با محیط واقعی زبان تأکید می‌کند و دروس معمولاً با شنیدن واژگان، و گفتگو آغاز می‌شود و بر تمریناتی مانند اجرای گفتگو، پاسخگویی به سؤالات گفتگو و ساخت جملات مفید تأکید می‌کند. (فکری، ۱۳۸۳، المرحلة التمهيدية: ۴۲ و ۴۳) (خوب)
مهارتی که کتاب بر آن متمرکز است و با آن آغاز می‌شود	این بسته بر مهارت مکالمه از طریق ارتباط مانند اجراء و کامل کردن گفتگوی سریالی، و بخش ماذا تقول؟، گفتگو به عنوان هدف و ابزار استفاده می‌شود، زیرا اصلی است که با جملات و تعابیر و الفاظ به زبان آموزان کمک می‌کند. (صینی و دیگران، کتاب/التمهيد: ۸۰ و ۱۶۲ و ۱۹۶).	تنوع موضوع گفتگوها در موقعتهای زندگی طبیعی شامل کوهنوردی، تلفن همراه، حوادث طبیعی، شادی، عزای و سایر موضوعات می‌شود.
ارائه گفتگوها به صورت تدریجی و مرتبط با واقعیهای زندگی طبیعی	گفتگوها مرتبط با موقعتهای مهم زندگی مانند مدرسه، خانه، موضوعات دینی و فرهنگی (ماه رمضان، نماز جمعه، شخصیهای اسلامی) است، اما بیشتر بر موضوعات دینی متمرکز است. (متوسط)	موضوعات می‌شود. (خوب)

موارد ارزیابی	العربية للناشئين	صدی الحیاة
تعداد مناسب و کافی متون متنوع برای شنیدن	متون خاصی برای شنیدن ندارد و شنیدن محدود به شنیداری گفتگوها و خواندن متن از کاستهای مخصوص آن هم به صورت تک صدا دارد. (متوسط)	در مرحله اساسی و تمهیدیه فاقد متون خاصی برای شنیدن است و زبان آموز به منظور تمرکز بر شنیدن به گفتگو گوش فرا می دهد که با شکل خاصی (شکل گوشی) به آن اشاره شده است. در مرحله متوسطه و عالیسه دارای متون خاصی برای شنیدن، سؤالات چند گزینه ای و پرکردن جای خالی است. (خوب)
تناسب تعداد متون خواندنی در هر درس	این کتاب در مقابل دو گفتگو در هر درس سه متن خواندنی ارائه می دهد و از بخش پنجم به بعد بر متون مخصوص خواندن تأکید می کند. (خوب)	از مرحله اساسیه در همه دروس و سطوح منتهای خاصی برای خواندن وجود دارد و مرحله عالییه فقط از متون خواندنی برخوردار است. (خوب)
آموزش نوشتن در مراحل اولیه	دروس خاصی را به خط نسخ و تمرین نوشتن اختصاص داده است و با عادت دادن زبان آموز به نوشتن از سمت راست و تمرین بر نوشتن حروف عربی آغاز می شود. در پایان هر درس نوشتن به زبان آموز آموزش داده می شود و با رونویسی حروف خاصی از کلمات سپس رونویسی کلمات، جملات و آیات آغاز می شود. روند یادگیری بسیار کند است.	نوشتن اولیه نیازی نیست به علت شبیه بودن حروف فارسی با عربی. (خوب)
	این بسته بر نوشتن اولیه یا تمرین حروف، کلمات و جمله ها و نوشتن حروف ناقص و املاء متمرکز است. (صینی و دیگران، کتاب التلمیذ ۱ و ۲، ۱۹۸۳: ۸۱ و ۱۶۵). (متوسط)	نوشتن اولیه نیازی نیست به علت شبیه بودن حروف فارسی با عربی. (خوب)

صدی الحیاة	العربية للناشئين	موارد ارزیابی
گره سنی این بسته تعریف نشده، اما سن زبان آموزان معمولاً ۱۸ یا بیشتر و موضوعات مناسب این گروه سنی است، به جز برخی موارد مانند مرحله عالی که از نظر اسلوب و معانی ادبی دشوار ارزیابی می شود. موضوعاتی مانند العولمة تطال اطفال المسلمین، المسرح الاسلامی، و خبایا زوایا (فکری، المرحلة العالیة، ۴، ۱۳۸۵: ۱۹، ۵۵، ۷۳ و ۱۲۷).	این بسته به گروه سنی ۱۱ تا ۱۷ سال اختصاص دارد؛ از این رو مشاهده می کنیم که در مراحل اولیه موضوعات متناسب با این گروه سنی است، اما در مراحل متوسطه و پیشرفته موضوعات بسیار دشوار می شود و از سطح تحصیلی بالاتر است. موضوعاتی مانند القرآن و کیف جمعه المسلمون فی العالم، اضاءه علی الطریق، تدوین السنة النبویة. (صینی و دیگران، کتاب التلمیذ ۹، ۱۰، ۱۱ و ۱۲). (متوسط)	تناسب محتوای فرهنگی با سن زبان آموز
برخی از موضوعات بر مفاهیم اسلامی اما نه به عنوان هدف اصلی، متمرکز است موضوعاتی مانند التقالید، الغنی و الفقیر، حجة الورد، مهوی أفئدة المسلمین (فکری، کتاب الطالب المتوسطه ۲، ۱۳۸۴: ۲۵). (خوب)	بیشتر موضوعات بر مفاهیم اسلامی متمرکز و هدف از تألیف این بسته نشر تعالیم دین اسلام است، مانند الحقوق الاسلامیه فی الاسلام، المرأه المسلمة فی میادین القتال، الامام الشافعی (همان). (خوب)	همسویی متون کتاب با مفاهیم اسلامی
بیشتر موضوعات برگرفته از واقعیت زندگی و امور روزمره است، مانند حفل التخرج، علیهامش المباراة، القسم الداخلي (فکری، کتاب الطالب المتوسطه ۳: ۱۸ و ۳۶ و ۵۴ و ۱۲۵). (خوب)	گفتگوها و متون برگرفته از واقعیت زندگی است، مانند فی النادی الرياضی، كرة القدم و شد الحبل، و الملعب، و معسکر الکشفافة (صینی و دیگران، کتاب التلمیذ ۳: ۶۱ و ۱۰۰). (خوب)	ارتباط گفتگوها و متون با موضوعات روزمره

سوم) تمرینات زبانی

کلمه تدریب (تمرین) یا «drill» به انگلیسی به معنای سوراخ کردن و حفر کردن است و تدریب وسیله‌ای برای حفر و تثبیت مهارت و اموری است که فرد در این زمینه فرا گرفته است (طعیمة، ۱۹۸۶: ۶۴۶). تمرینات را می‌توان به انواع زیر تقسیم کرد:

الف) تمرینات الگومدار^۱ (اتوماتیک، ساختاری، ابزاری، غیرمتنی): «مجموعه‌ای از تمرینات که دارای شکل و روش پاسخگویی واحدی است» و هدف آن عبارت است از تثبیت الگوهایی که زبان‌آموز فرا گرفته، پیروی از اصول نحو و آموزش ترکیبات (همان).

ب) تمرینات معنایی یا معنا^۲: «هدف این تمرینات ارائه کمک‌های لازم برای ایجاد ارتباط میان جزئیات و تفصیل مرتبط با یادگیری صداها یا نوشتن یا قواعد و تثبیت آن در حافظه زبان‌آموز است» (همان: ۶۵).

در این تمرینات زبان‌آموز می‌تواند با چندین روش به بیان معنا پردازد، اما تا زمانی که به طور کامل با ماهیت ساختار نحوی آشنا نشود نمی‌تواند تمرینات معنا را به شکل صحیح انجام دهد (الفوزان، ۲۰۰۹: ۱۶۵). از جمله تمرینات معنایی، تمرینات سؤال و جواب در درک متون خواندنی و شنیدنی است (همان).

امتیاز تمرینات معنا این است که شکل پاسخگویی زبان‌آموز به چندین جواب متنوع می‌شود.

ج) تمرینات ارتباطی^۳: این تمرینات با رویکردی ارتباطی از طریق گفتگو با دیگران است، و از شکل واحدی پیروی نمی‌کند، همان‌طور که پاسخ واحدی از سوی زبان‌آموز نیز پیش‌بینی نمی‌شود (طعیمة، ۱۹۸۶: ۶۸۴).

آنچه تمرینات ارتباطی را از دیگر تمرینات متمایز می‌کند این است که زبان‌آموز را به ارائه اطلاعات جدید سوق می‌دهد، زیرا از خود و دنیای خاص خود، کارهای گذشته و آینده و تفکرات خود سخن می‌گوید و مدرس نمی‌تواند جوابهای زبان‌آموز را پیش‌بینی کند (الفوزان، ۲۰۰۹: ۱۷۰).

---

1. pattern drills
2. drills meaning
3. communicative drills

العربیة للناشئين	موراد ارزبانی
تاسب تعداد تمرینها میانگین انواع تمرینات تقریباً به ۳۰ تمرین می‌رسد، که هر یک تنوع تمرینها به ۲۸ نوع می‌رسد، که هر یک دارای ۵ تا ۸ تمرین دارد، شامل ۶ تا ۸ تمرین است، به عبارت دیگر هر درس شامل ۱۸۰ تا ۱۴۰ تا ۲۲۴ تمرین برای زبان آموز ۲۴۰ تمرین برای زبان آموز است که یک میانگین ممتاز برای تمرین زبان می‌باشد. (خوب)	تاسب تعداد تمرینها میانگین انواع تمرینات تقریباً به ۳۰ تمرین می‌رسد، که هر یک تنوع تمرینها به ۲۸ نوع می‌رسد، که هر یک دارای ۵ تا ۸ تمرین دارد، شامل ۶ تا ۸ تمرین است، به عبارت دیگر هر درس شامل ۱۸۰ تا ۱۴۰ تا ۲۲۴ تمرین برای زبان آموز ۲۴۰ تمرین برای زبان آموز است که یک میانگین ممتاز برای تمرین زبان می‌باشد. (خوب)
آغاز کتاب با تمرین آغاز کتاب با تمرین تمرینها معمولاً با تمرین الگوها از جمله شنیدن، تکرار، تبدیل، پاسخگویی به سؤالات و درک مطلب آغاز می‌شود. (خوب)	آغاز کتاب با تمرین آغاز کتاب با تمرین تمرینها معمولاً با تمرین الگوها از جمله شنیدن، تکرار، تبدیل، شنیدن، و تکرار آغاز می‌شود. (خوب)
فراوانی تمرینهای معنایی ۳۰ تمرین ۱۳ عدد یا ۴۳ درصد به تمرینهای معنایی اختصاص دارد. (خوب)	فراوانی تمرینهای معنایی ۲۸ تمرین ۱۸ عدد یا ۶۴ درصد به تمرینهای معنایی اختصاص دارد. (متوسط)
فراوانی تمرینهای ارتباطی ۳۰ تمرین ۱۰ عدد یعنی ۳۳ درصد به تمرینهای ارتباطی اختصاص دارد. (خوب)	فراوانی تمرینهای ارتباطی ۲۸ تمرین ۵ عدد یعنی ۱۷ درصد به تمرینهای ارتباطی اختصاص دارد. (متوسط)
ارتباطی تسلسل تمرینها از تمرینها با سؤال از متن (الگومدار)، ساختن سؤال از متن (معنایی) و نمایش صحنه (ارتباطی) آغاز می‌شود (صیبتی و دیگران، کتاب التلمیذ ۶: ۱۴۵). (خوب)	ارتباطی تمرینها در دفتر تمرینات با گفتگو (معنایی)، تبدیل جملات مانند الگو (الگومدار)، و چه کاری انجام می‌دهید یا چه می‌گویید؟ (معنایی) آغاز می‌شود (فکری، دفتر تمرینات متوسط ۲: ۲۲). (خوب)
ارائه مثالها و این بسته به ویژه در مراحل اولیه و در ابتدای هر تمرین مثالهایی را ارائه می‌کند و کتاب رمزهایی را به کار می‌برد که در کتاب معلم توضیح داده شده است، مانند م: معلم، ت: تلمیذ، ت ۱: تلمیذ ۱، ت ۲: تلمیذ ۲ (صیبتی و آخرون، کتاب المعلم، ۱۹۸۳: م). (خوب)	ارائه بسته در مرحله تمهیدیه و متوسطه در ابتدای هر تمرین مثالهایی را ارائه می‌کند. وجه تمایز دفتر تمرینات وجود علامت کتاب باز و استفاده از مثال تطبیقی در ابتدای هر تمرین است (فکری، دفتر تمرینات، ۱۳۸۳: ۲۵). (خوب)

موراد ارزیابی	العربیة للناشئين	موراد ارزیابی
تنوع تمرینات ارتباطی	تمرینات ارتباطی متنوع تقریباً ده نوع است، از جمله نمایش صحنه، تکلم، تکلم با استفاده از تصویر، بیان موجه، چه انجام می‌دهید؟، توصیف تصویر، کدام یک را ترجیح می‌دهید؟، و سایر تمرینها. (خوب)	تنوع تمرینات ارتباطی تقریباً به پنج نوع می‌رسد، از جمله چه می‌گویید؟، چه انجام می‌دهید؟، دورتر از متن، بیان نوشتاری، خلاصه کردن گفتگو، تشکیل پاراگراف. (متوسط)
برخورداری کتاب از تمرینات بسته آموزشی العربیة للناشئين به منظور ایجاد کتاب واحد	با کتاب زبان آموز ترکیب شده است. (متوسط)	تمرینات بسته صدی الحیة در مرحله تمهیدیه و متوسطه به طور مفصل در دفتر تمرینات قرار دارد و در مرحله اساسیه و عالییه با کتاب زبان آموز ترکیب شده است. (خوب)

چهارم) استانداردهای عمومی در مشخصه‌های کتاب مطلوب زبان دوم

جدول ۵ استانداردهای عمومی در مشخصه‌های کتاب مطلوب زبان دوم

موراد ارزیابی	العربیة للناشئين	موراد ارزیابی
وجود وسایل کمک آموزشی:	این کتاب سال ۱۹۸۳ تألیف شده است، از این رو طبیعی است که فاقد وسایل کمک آموزشی به جز راهنمای معلم باشد. (متوسط)	این مجموعه سال ۲۰۰۳ میلادی تألیف شده است، از این رو مشاهده می‌کنیم که بیشتر وسایل کمک آموزشی موجود در بسته‌های آموزشی زبان دوم در این بسته موجود است. مانند:
۱. راهنمای معلم	با توجه به اینکه ۲۰ سال قبل از صدی الحیة تألیف شده است و دیدنی «شاهد و تعلم» (۴) وجود آزمونهای استاندارد برای زبان آموزان (خوب)	۱) راهنمای معلم، (۲) دفتر تمرینات، (۳) وجود کتاب خاص فیلمهای نوشتن (متوسط)

مورد ارزیابی	العربية للناشئين	صدی الحیاة
۴. دفتر تمرین قواعد		
۵. برخورداری از کتابچه نمونه آزمونها		
۶. کتاب ویدئو		
۷. برخورداری از آزمون تعیین سطح		
۸. برخورداری از گزینه‌های استاندارد در پایان هر فصل		
برخورداری از سبایت الکترونیکی ویژه زبان آموز	این مورد در آن زمان رایج نبود.	بسته فاقد این بند است.
همسویی متون، گفتگوها و واژگان با عصر حاضر	(ضعیف) ناهمسویی متون با عصر حاضر به گونه‌ای که جامد و راکد ارزیابی می‌شود، مانند حذاء ابی قاسم، عمرو بن العاص، و تدوین السنة النبوية. (ضعیف)	(ضعیف) این بسته دارای موضوعات روز است، از این رو واژگان جدید و متناسب روز در آن مشاهده می‌شود، مانند معرض السيارات، عطب الوسائل الكهربائية، الهاتف الجوال حفل تأیینی و سایر موضوعات.
تناسب موضوع گفتگوها و جانبداری بعضی از متون از مذهبی خاص و ذکر فضایل بعضی از خلفا و صحابه از موضوعاتی است که با فرهنگ اسلامی و ایرانی تناسب ندارد، مانند موضوع شورا و مخالفت نزد عمر بن خطاب. (ضعیف)	(خوب) موضوع گفتگوها و متون با فرهنگ زبان مادری تناسب دارد، به گونه‌ای که در مرحله عالی مشاهده می‌کنیم متون متناسب با فرهنگ ایرانی انتخاب شده است، مانند جنه الورد، سعدي شیرازی، محمود حسابی، کمال الملک و امیر کبیر. (خوب)	

۴. شناسایی نقاط قوت و ضعف دو مجموعه

اگر بخواهیم نقاط قوت و ضعف دو مجموعه را بر اساس استانداردهای مذکور ارزیابی کنیم، بهتر است نتایج را با این جدولها تطبیق دهیم. با ملاحظه نسبت کل استانداردها (استانداردهای چهارگانه) و میانگین آن در یک جدول از نظر نمرات ارزیابی، جدول ۶ به صورت زیر ارائه می‌شود:

جدول ۶ درصد و میانگین استانداردهای چهارگانه دو مجموعه

بنود التقویم	العربية للناشئين			صدى الحياة		
	ضعيف	متوسط	خوب	ضعيف	متوسط	خوب
اصول عمومي و توليد كتاب	۱	۲	۷	۲	۲	۶
۱۰ معيار	%۱۰	%۲۰	%۷۰	%۲۰	%۲۰	%۶۰
محتواى كتاب	۱	۴	۵	-	۳	۷
۱۰ معيار	%۱۰	%۴۰	%۵۰	-	%۳۰	%۷۰
تمرينات زباني	-	۱	۷	-	۳	۵
۸ معيار	-	%۱۲/۵	%۸۷/۵	-	%۳۷/۵	%۶۲/۵
استانداردهاى عمومي	۳	۱	-	۱	-	۳
۴ معيار	%۷۵	%۲۵	-	%۲۵	-	%۷۵
میانگین درصد کل	۵	۸	۱۹	۳	۵	۲۱
استانداردها ضعیف، و متوسط، خوب	%۲۳/۷۵	%۲۴/۳	%۵۱/۸	%۱۱/۲۵	%۲۱/۸۷	%۶۶/۸۷

پس از تطبیق نتایج استانداردها بر نمودارها و اجرای آن در جدولهای جداگانه، نقاط قوت و ضعف دو بسته آموزشی به صورت زیر مشخص می‌شود.

اول) بسته «العربية للناشئين» در معیار اصول عمومی و تولید کتاب با تفاوت ۱۰ درصد از «صدی الحیاة» بالاتر است.

دوم) «صدی الحیاة» در معیار محتوای کتاب از نظر واژگان، ترکیبات نحوی، گفتگوها، متون و مهارتهای زبانی ۲۰ درصد از «العربية للناشئين» بالاتر است.

سوم) تمرینات زبانی در «العربية للناشئين» نسبت ۸۷/۵ درصد را به خود اختصاص داده است که در مقایسه با «صدی الحیاة» بسیار عالی است. «صدی الحیاة» که از نظر فراوانی تعداد تمرینات در هر سطح متمایز است نسبت ۶۲/۵ درصد را به خود اختصاص

داده است که نسبت خوبی است.

چهارم) نسبت استانداردهای عمومی در «صدی الحیاة» به ۷۵ درصد می‌رسد که نسبتی بسیار عالی در تحقق این معیارها محسوب می‌شود، اما «العربیة للناشئین» در این زمینه به ۲۵ درصد دست یافت که نسبت بسیار پایینی است.

نقاط ضعف دو مجموعه را می‌توان در موارد زیر خلاصه کرد.

اول) معیار اصل عمومی و تولید کتاب بسته «العربیة للناشئین» با تفاوت ۱۰ درصد از «صدی الحیاة» بالاتر است و علت آن فراوانی اشتباهات چاپی و اعراب‌گذاری غلط در کتاب «صدی الحیاة»، که در سطح ضعیف ارزیابی شده، این مسئله ناشی از تفاوت تالیست‌ها و کارشناسی‌های فنی عرب‌زبان در کشورهای عربی و کشور غیر عربی مانند ایران است که قطعاً اشکالات تالیپی و اعراب‌گذاری فراوانی دارند.

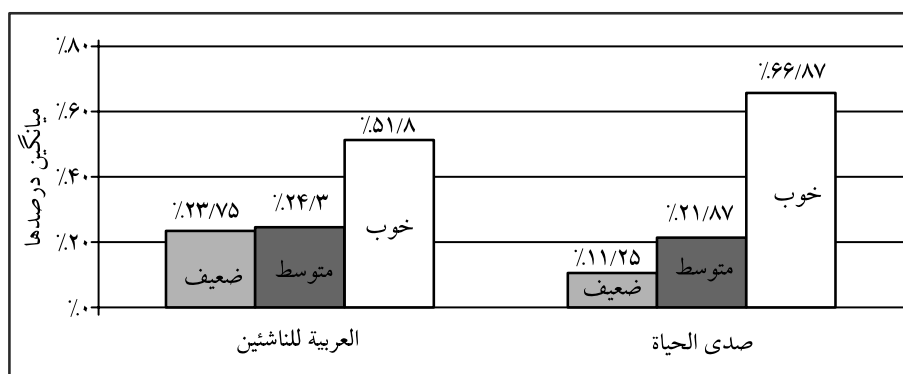
دوم) معیار دوم محتوای کتاب «صدی الحیاة» ۲۰ درصد از «العربیة للناشئین» بالاتر است و علت ضعف مجموعه «العربیة للناشئین» در بند عدم تناسب تعداد واژگان جدید و عدم ارتباط گفتگوها به صورت تدریجی و مرتبط با واقعیتهای زندگی و کندی آموزش نوشتن در مراحل اولیه و عدم تناسب محتوای فرهنگی با سن زبان‌آموزان است. این مسئله در مجموعه «العربیة للناشئین» به ناآشنایی غیر عربها (مالزی، پاکستان و کشورهای افریقایی) با حروف و واژگان و مفردات عربی مربوط می‌شود؛ از این رو آموزش این بندها برای اینکه متناسب با سطح زبان‌آموزان باشد روند کندی دارد، اما آشنایی زبان‌آموزان ایرانی با حروف عربی و شبیه بودن مفردات و واژگان فارسی با عربی موجب پیشرفت تحصیلی آنان از نظر صداهای حروف و دانستن معانی کلمات می‌شود. همچنین هدف «العربیة للناشئین» نشر تعالیم دین اسلام و تمرکز بر موضوعات دینی مذهبی است و کمتر به موضوعات مرتبط با واقعیت زندگی پرداخته است.

سوم) معیار تمرینات زبان «العربیة للناشئین» با تفاوت ۲۵ درصد از «صدی الحیاة» بالاتر و بسیار عالی بوده است، و ضعف «صدی الحیاة» در کمبود معنایی و تنوع تمرینات ارتباطی بوده است، که علت آن بر می‌گردد به اینکه مجموعه «صدی الحیاة» اولین تجربه کار گروهی مؤسسه زبان بوده است، در حالی که تجربه عربستان در این زمینه بیشتر بوده و سابقه تألیف بسته‌های آموزشی قبلی مانند «العربیة للحیاة» و «العربیة السهلة» داشته است؛

همچنین استفاده از کارشناسان و اساتید مجرب دانشگاه در سراسر کشورهای عربی و ارتباط عربستان با غیر عربها با توجه به جایگاه ویژه مذهبی این کشور. چهارم) معیار نسبت استانداردهای عمومی «صدی الحیاة» به ۷۵ درصد می‌رسد. مقایسه «العربیة للناشئین» در نسبت ۲۵ درصد و تفاوت ۵۰ درصد که «صدی الحیاة» بالاتر است، تنها نقطه ضعف دو بسته فقدان سایت الکترونیکی خاص است، ولی در مورد بقیه بندها مانند وسایل کمکی آموزشی و همسویی گفتگوها با عصر حاضر و عدم تناسب آن با فرهنگ مادری در «العربیة للناشئین» درصد پایینی به دست آورده است، و به این علت است که این مجموعه ۲۰ سال پیش تألیف شده است بنابراین طبیعی است که فاقد وسایل کمک آموزشی است که در آن زمان رایج نبوده، همچنین تألیف مجموعه برای تبلیغ دین مبین اسلام و برای مذهب خاص که با فرهنگ اسلامی ایران تناسب ندارد، می‌باشد.

۵. نتیجه گیری

در این پژوهش علاوه بر ارائه و نقد دو بسته آموزشی «العربیة للناشئین» و «صدی الحیاة» به بیان استانداردها و معیارهای عمومی در شناسایی مشخصه‌های کتاب مطلوب زبان پرداختیم و به نتایج مذکور در نمودار ۱ دست یافتیم.

نمودار ۱ مقایسه دو بسته از نظر کل استانداردها

با مقایسه درصد استانداردهای دو بسته در نمودار ۱ درمی‌یابیم:

۱. در پاسخ به سؤال اول به تعیین مهم‌ترین معیارها در مشخصه‌های کتاب خوب پرداختیم که شامل چهار معیار اساسی و دربرگیرنده حدود ۳۲ معیار فرعی است که از ابتدا

آن را به ۲۰۰ معیاری خلاصه کردیم که در کتابهای آموزشی بیان شده است (رشیدی، ۱۳۸۸: ۳۰-۳۳؛ الفوزان، ۲۰۰۹: ۴۶-۵۵).

۲. در پاسخ به سؤال دوم به بیان نقاط ضعف و قوت دو بسته بسنده کردیم اما در جدول ۶ پس از استخراج میانگین درصد کل معیارها مشاهده کردیم که در این نسبتها اختلاف اندکی وجود دارد، و بسته «صدی الحیاة» تقریباً با تفاوت ۱۵ درصد از «العربیة للناشئین» بالاتر است، زیرا «صدی الحیاة» به ۶۷ درصد و «العربیة للناشئین» تقریباً به ۵۲ درصد دست یافت.

۳. اما پاسخ به سؤال سوم و هدف اصلی این پژوهش این است که بر اساس استانداردها و معیارهای پیش‌بینی شده در تألیف کتابهای زبانی کدام‌یک از دو بسته به این اهداف نزدیک‌تر است و تناسب بیشتری با اهداف آموزشی دارد. آنچه ما از میانگین درصدها به دست آوردیم برتری «صدی الحیاة» با نسبت ۶۷ درصد از بسته «العربیة للناشئین» با نسبت ۵۲ درصد است و با بررسی نتایج دریافتیم که «العربیة للناشئین» به رغم قدمت، بهترین بسته آموزشی است که در ۱۹۸۳ تألیف شده است و مشاهده می‌کنیم که همچنان در مؤسسه‌ها و حتی دانشگاههای ایران تدریس می‌شود.

اما «صدی الحیاة» نیز یکی از کتابهای خوبی است که در ایران تألیف شده، این بسته در سال ۱۳۸۳ به دلیل برخورداری از مجموعه‌ای شامل ۱۳ کتاب و وسایل کمک آموزشی متمایز است، این در حالی است که اغلب کتابهای تألیفی چه در کشورهای عربی چه در ایران معیار وسایل کمک آموزشی را نادیده می‌گیرند. جذابیت متون، گفتگوها، و همسویی آنها با عصر حاضر، همچنین تنوع تمرینات باعث تحقق بیشتر استانداردهای موردنظر در تألیف کتاب مناسب زبان در این کتاب و در نتیجه تحقق اهداف آموزشی موردنظر شده است و به رغم اینکه در مقدمه این بسته آمده است که برای تدریس در مؤسسه زبان توصیه می‌کنیم که این مجموعه بازنگری و اصلاحاتی در آن صورت گیرد و به اهداف مورد نظر معیارها و استانداردهای مناسب در کتاب مطلوب آموزش مکالمه عربی^۱ سازگاری بیشتری داشته باشد. اصلاحات پیشنهادی به شرح زیر است:

۱. اصلاح اشتباهات چاپی و اعراب‌گذاری صحیح کلمات.

۲. اصلاح تعداد واژگان جدید و تناسب آن در هر درس.

۱. طبق پژوهش میدانی که انجام شده تعدادی از دانشگاههای ایران مانند دانشگاه خوارزمی، تهران، الزهراء، امام صادق (ع)، سمنان، دانشگاه آزاد و سایر دانشگاهها این بسته را تدریس می‌کنند.

۳. تعریف گروه سنی در مقدمه کتاب و استفاده از موضوعات مناسب آن گروه سنی.
۴. افزودن و تنوع تمرینهای معنایی و ارتباطی.
۵. برخورداری از سایت الکترونیکی ویژه زبان آموزان.

منابع

- رسولی، حجت (۱۳۸۴ ه. ش). «ریشه‌یابی مشکلات آموزش زبان عربی در دانشگاه‌های ایران» (مبانی تعریف گرایشها). مجله پژوهشنامه علوم انسانی دانشگاه شهید بهشتی. ش ۴۷-۴۸.
- رشیدی، ناصر (تابستان ۱۳۸۸). «چهارچوبی جامع برای ارزیابی کتب درسی دانشگاهی». عیار. سال چهاردهم. ش ۲۲، تهران: سمت.
- السعدی، عبدالرزاق عبدالرحمن و عبدالوهاب زکریا (۲۰۱۱). «منهج مقترح لتعليم النحو العربی للناطقین بغير العربية من خلال نقد کتابی»، العربية للناشئين ۱ و «العربية ۲». السنة الثالثة، جلد الثالث العدد العاشر، المملكة العربية السعودية. مجلة جامعة الأنبار للعلوم الإسلامية.
- شکیب انصاری، محمود (تابستان ۱۳۷۸). «نقد و بررسی آموزش مکالمه عربی در دانشگاهها». فصلنامه علوم انسانی. ش ۲.
- صابری، علی (زمستان و بهار ۱۳۸۵). «نقد و بررسی کتاب صدی الحیاة». پژوهشنامه انتقاد متون و برنامه‌های علوم انسانی. ش ۱۳.
- صینی، محمود اسماعیل و ناصف مصطفی عبدالعزیز و مختار الطاهر حسین (۱۴۰۳ ق. ۱۹۸۳ م). «العربية للناشئين». منهج متكامل غير الناطقين بالعربية، كتاب المعلم. الطبعة الاولى، المستوى ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵ و ۶ و ۷ و ۸ و ۹ و ۱۰ و ۱۱ و ۱۲. المملكة العربية السعودية: وزارة المعارف ادارة الكتب المدرسية.
- صینی، محمود اسماعیل و ناصف مصطفی عبدالعزیز و مختار الطاهر حسین (۱۴۰۳ ق. ۱۹۸۳ م). «العربية للناشئين». منهج متكامل غير الناطقين بالعربية، كتاب التلميذ. الطبعة الاولى، المستوى ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵ و ۶ و ۷ و ۸ و ۹ و ۱۰ و ۱۱ و ۱۲. المملكة العربية السعودية: وزارة المعارف ادارة الكتب المدرسية.
- طعيمة، رشدي أحمد (۱۹۸۶). المرجع في تعليم اللغة العربية لناطقين بلغات أخرى. الجزء الثاني. مكة المكرمة: جامعة أم القرى.
- طعيمة، رشدي أحمد و محمود كمال الناقعة (۲۰۰۶ م). تعليم اللغة اتصالياً بين المناهج والاستراتيجيات. الرباط: المنظمة الإسلامية للتربية و العلوم الثقافة، ايسيكو.
- فكری، مسعود (۱۳۸۸ ش). كتاب معلم «صدی الحیاة». كانون زبان ایران.
- فكری، مسعود (بهار ۱۳۹۰ / ۲۰۱۱ م). «آشنایی با بسته آموزش چند مهارتی زبان عربی «صدی الحیاة». مجله انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی. ش ۱۸، تهران.
- فكری، مسعود و دیگران (۱۳۸۳ ش). صدی الحیاة كتاب الطالب المرحلة التمهيديّة، المستوى ۱ و ۲ و ۳ و

۴. کانون زبان ایران. فکری، مسعود و دیگران (۱۳۸۴ ش). *صدی الحیاة کتاب الطالب المرحلة المتوسطة، المستوى ۱ و ۲ و ۳* و ۴. کانون زبان ایران.
۴. فکری، مسعود و دیگران (۱۳۸۵ ش). *صدی الحیاة کتاب الطالب المرحلة العالية، المستوى ۱ و ۲ و ۳ و ۴*. کانون زبان ایران.
- فکری، مسعود و دیگران (۱۳۸۷ ش). *صدی الحیاة کتاب الطالب المرحلة الاساسية*. کانون زبان ایران.
- فکری، مسعود و دیگران (۱۳۸۸ ش / ۲۰۰۹ م). *قاموس ندى الحیاة عربی - عربی، عربی - فارسی*. کانون زبان ایران.
- الفوزان، عبدالرحمن بن ابراهیم (۱۴۳۰ ق / ۲۰۰۹ م). «کن متخصصا» *اضاءات لرفع كفاءة معلمی اللغة العربية لغير الناطقین بها. الرياض: سلسلة العربية للجميع*.
- القیومی، خلیل (۲۰۱۱ م). «تقویم تدریبات للغة الحیاة فی كتب (لغتنا الأم) للمرحلة الأساسية الأولى فی الأردن». *مجلة جامعة النجاح الأبحاث (العلوم الانسانية)*. مجلد ۲۵، الأردن.
- متقی زاده، عیسی و دانش محمدی رکعتی و محسن شیری زاده (۱۳۸۹). «تحلیل و بررسی عوامل ضعف دانشجویان رشته زبان و ادبیات عربی در مهارتهای زبان از دیدگاه استادان و دانشجویان این رشته». *فصلنامه پژوهشهای زبان و ادبیات تطبیقی*. ش ۱.
- میرحاجی، حمیدرضا (تابستان ۱۳۸۹ ش / ۲۰۱۰ م). «بررسی و نقد کتابهای عربی مقطع دبیرستان (عمومی)». *مجله انجمن ایرانی زبان و ادبیات عربی*. ش ۱۵.
- WWW. Voicerfanbic. net، شبکه صوت العربية (الكاتب: صوت العربية). ۵ جولای ۲۰۰۸ م، *مناهج تعلیم العربية لغير العرب*.